

nodokļu nomaksu. Nodokļu konsultanti pret šo darījumu veidu izturas pozitīvi, turpretim FKTK to vērtē atturīgi un viņu attieksme ir nogaidoša. Valtere un Stūrmanis uzskata, ka gan ASV, gan Latvija kryptoaktīvu nodokļu regulēšanā jau ir pavierzījušās soli uz priekšu – ASV 2014.gadā tika izdotas speciālas vadlīnijas nodokļu piemērošanā, bet Latvijā 2017.gada 5.decembrī Valsts ieņēmumu dienests (VID) publicēja uzziņu, kurā skaidro nodokļu piemērošanu, pārdo dot kriptovalūtu vai iegādājoties par to preces vai pakalpojumus. Nodokļu konsultanti ir vienisprātis, ka ir nepieciešama regulējuma tālāka pilnveidošana, taču FKTK pauž pārliecību ka kryptoaktīvi “tuvākajā laikā noteikti nekļūs par neatņemamu finanšu sistēmas sastāvdaļu, un vēl mazāk – par nozīmīgu sastāvdaļu.”

M: Minēto VID uzziņu esmu lasījis, un mūsu pirmajā sarunā (“iFinances”, 2019.gada aprīlis) tā sniedza skaidras atbildes par nodokļu piemērošanu divos no pieciem kriptovalūtu darījumu veidiem:

- kryptoaktīvu pirkšanas vai pārdošanas darījumi ir apliekami ar iedzīvotāju ienākuma nodokli un uzņēmumu ienākuma nodokli;
- norēķinoties ar kryptoaktīviem, pievienotās vērtības nodoklis nav jāmaksā.

Taču joprojām nav atbildes par nodokļu piemērošanu kryptoaktīvu “rakšanai” un kryptoaktīvu platformu darbībai, proti, kryptoaktīvu glabāšanai “makos” un maksājumu veikšanai.

J: “BDO Latvia” speciālists pauž viedokli, ka “rakšana” ir saimnieciskā darbība, jo atbilst visiem saimnieciskās darbības kritērijiem, bet kriptovalūtas uzglabāšana “makos” un maksājumu veikšana, viņaprāt, ar nodokļiem nav jāapliek.

M: Vai nerodas iespajds par dubultiem standartiem? No vienas puses, kryptoaktīvus neatzīst par likumīgu maksāšanas līdzekli, bet, no otras puses, par precī arī nē.

J: Man šķiet, ka ar šo jautājumu esi trāpījis desmitniekā! Pēc manam domām, kryptoaktīvi ir jauna ekonomiskā vienība, kuru nevajadzētu iekļaut esošajā nodokļu sistēmā, bet gan radīt tai jaunu tiesisko telpu. Šo jautājumu ir pētījusi Aleksandra, izskatot Eiropas Savienības Tiesas nostāju 2015.gada 22.oktobra lietā C-264/14 Zviedrijas nodokļu pārvalde (*Skatteverket*) pret Dāvidu Hedkvistu (*David Hedqvist*). Tiesas spriedumā teikts, ka parasto valūtu maiņa pret virtuālās valūtas *Bitcoin* vienībām un otrādi, kas tiek veikta, samaksājot starpību starp, pirmkārt, cenu, par kādu attiecīgais uzņēmums pērk valūtas, un, otrkārt, cenu, par kādu šis uzņēmums tās pārdod saviem klientiem, ir darījumi, kas ir atbrīvoti no PVN, tātad kriptovalūta nav ne prece, ne pakalpojums.

M: Tad pagaidām varam secināt, ka nodokļu regulējums darījumos ar kriptovalūtām ir jāpilnveido. Iespējams – kā specifisku jomu, jo tās priekšmetam ir mainīgs raksturs, proti, to “ražo” kā precī un pārdod kā pakalpojumu, taču tā gala vērtība ir maksāšanas līdzeklis. Varbūt ir vēl kādi nodokļu riski, ko pieminējuši aptaujātie eksperti?

J: Gribu atzīmēt ASV nodokļu konsultantes saskatītu *de minimis* (minimālā sliekšņa) regulējuma problēmu. Piemēram, ja kāds nopērk *Bitcoin* par trīs ASV dolāriem un pēc tam vēlas ar šo kriptovalūtu norēķināties par kafiju, bet *Bitcoin* vērtība tieši pirkuma brīdī ir pieaugusi līdz četriem dolāriem, tad ASV ienākumu deklarācijā šis darījums jānorāda, kā ar nodokli apliekams, un no viena dolāra jāmaksā kapitāla pieauguma nodoklis. Kryptoaktīvu svārstīgajā tirgū šāds regulējums ir ārkārtīgi nepārskatāms un apgrūtināošs.

Mūsmāju eksperti norāda, ka Latvijā šobrīd nav labvēlīgs brīdis aktivitātēm kriptovalūtu tirgū, jo Latvijai ir izteikti vairāki aizrādījumi par finanšu tirgu nepārskatāmību un naudas atmazgāšanu. Liberāla attieksme darījumos, pret kuriem ES un pasaules kompetento iestāžu nostāja ir visai atturīga, radītu aizdomas, uzskata nodokļu eksperti.

POLITISKAS ATZIŅAS

M: Kompetentu iestāžu reakciju uz darījumiem ar kryptoaktīviem ir grūti nepamanīt. Finanšu darījumu darba grupa norāda, ka kriptovalūtas ir pakļautas naudas atmazgāšanas riskam, Eiropas Banku iestāde, Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestāde un Eiropas Apdrošināšanas un fondēto pensiju iestāde oficiāli brīdina par nodokļu un citiem riskiem darījumos ar kriptovalūtām, FKTK vērš uzmanību, ka kriptovalūtu platformas netiek licencētas kā finanšu un kapitāla tirgus dalībnieki, un pat brīdina, ka uzņēmumam, kurš vēlas veikt komercdarbību, kas ir saistīta ar *Bitcoin*, var rasties sarežģījumi ar norēķinu kontu atvēršanu kredītiestādēs, jo šādu uzņēmumu apkalpošana var apdraudēt kredītiestāžu reputāciju, tāpat arī Latvijas Banka nerekomendē veikt ieguldījumus vai transakcijas ar *Bitcoin*.

J: Es gan uzskatu, ka šī lielā pretestība ir saistīta ar histēriju par komercijas ienākšanu tradicionālo valsts pieņākumu sektorā globālā mērogā. Manuprāt, lielu daļu no šiem riskiem ir iespējams novērst.

M: Atgriezīsimies pie nodokļiem un apskatīsim nodokļu sistēmas elementus (nodokļu maksātāji, nodokļu bāze, nodokļu administrēšana) un to specifiskos riskus. Varbūt vari to uzzīmēt shematiski?

J: Darīts (skat. Justīnas zīmējumu 54.lpp.)! Starptautiskais Valūtas fonds uzsver, ka galvenais risks, kas jānovērš, lai cīnītos ar izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, ir kriptovalūtu lietotāju anonimitāte, taču nedomāju, ka kriptovalūtu lietotājiem ir vairāk anonimitātes, nekā skaidras naudas lietotājiem. Turklāt priekšstats, ka, veicot darījumus ar kriptovalūtiem, lietotājam tiek nodrošināta anonimitāte, ir tālu no patiesības – jau tagad tehniski ir iespējams, kaut arī sarežģīti un dārgi, identificēt lielāko kriptovalūtu tirgu darījumu dalībniekus, apvienojot ar darījumu saistītos faktoros. Es pat teiktu, ka “vecie” kriptovalūti (*Bitcoin*, *Ethereum*, *Ripple* u.c.) ir pseidoanonīmi. Tātad, pastāvot attiecīgam regulējumam, anonimitāti var pārvarēt. Vienlaikus jāatzīst, ka, kriptovalūtām attīstoties, tiek piedāvāta arvien